

Z restaurátorských dílen: Restaurování střelecké věže letounu Š-50

21.2.2025 - | Vojenský historický ústav Praha

Restaurátoři skupiny Leteckého muzea Kbely se nezabývají pouze konzervací a renovací exponátů pro mateřské muzeum, ale podíleli se také na přípravě nové expozic v Armádním muzeu Žižkov. Jedním z vystavených sbírkových předmětů, který měli v péči, je střelecká věž letounu Letov Š-50.

Podnětem pro vznik tohoto stroje se stal program výstavby nových prototypů, sestavený Leteckým odborem Ministerstva národní obrany (MNO) v lednu 1936. Společnost Letov se do soutěže přihlásila s projektem trojmístného dvoumotorového jednoplošníku. V lednu 1937 od MNO obdržela objednávku na dva prototypy a její experimentální oddělení začalo připravovat dřevěnou maketu trupu ve skutečné velikosti. Vzhledem ke kapacitě konstrukčního oddělení však práce nepokračovaly potřebným tempem. Stavbu makety Š-50 dokončilo experimentální oddělení firmy Letov teprve v polovině roku a veřejně byla představena na Celostátní letecké výstavě v Praze, zahájené 12. června 1937.

První prototyp Š-50.1 zvedl do vzduchu tovární pilot Bohumil Kovanda dne 30. září 1938. Poté se letové zkoušky bez problémů rozběhly naplno a před koncem roku se podařilo tovární zkušební program bez větších problémů dokončit. Ale v té době už bylo jasné, že se stroj nedostane do výzbroje čs. armády.

Po okupaci Čech a Moravy přelétl prototyp opatřený civilní značkou D-OPCO v dubnu 1939 do Německa ke zkouškám. V červenci téhož roku byl ještě vystavován v Bruselu na II. mezinárodním aerosalonu. Po návratu do mateřské továrny byl však ve špatném technickém stavu a posléze došlo k jeho sešrotování.

Jediným významným celkem z prototypu Š-50, který se dochoval až do současnosti, je prosklená hřbetní otočná střelecká věž systému Armstrong Whitworth, kterou v licenci vyrobilo Letecké oddělení Moravsko-Slezské vozovky, a. s., ve Studénce. Věž byla umístěna za odtokovou hranou křídla a předpokládalo se, že zajistí největší obranné vykrytí letounu. Na otočném kruhu v ní byl zavěšen kulomet vz. 30 ráže 7,92 mm, jehož váha měla být kompenzována vahou střelce na zavěšeném aretovatelném sedátku. Ve věži byla umístěna také nábojová schránka s kapacitou 350 nábojů, které do zbraně přiváděl ohebný pás.

Rám věže tvoří svařované hliníkové profily, na něž jsou nanýtovány ocelové posuvné dráhy a trubková konstrukce sedačky. Z vnějšku byly k rámu přes široké příložky přišroubovány průhledné dílce. Celá věž byla nastříkaná hliníkovým bronzem, systém sedadla byl černý. Její těleso mělo přibližně kulovitý tvar o největším průměru 900 mm a hmotnosti asi 45 kg.

Tato jediná dochovaná část letounu Š-50 byla nalezena v montážní hale podniku Rudý Letov v Letňanech a koncem 60. let minulého století získána pro sbírky nově se tvořícího Leteckého muzea. Věž osazená kulometem vzor 30 byla od roku 1988 vystavena ve stojanu z ocelové konstrukce, vyrobeném pro expoziční účely. Při reinstalaci v roce 2003 došlo k jejímu vyjmutí a umístění do depozitáře.

Věž byla celkem zachovalá až na prasklé prvky překrytu a několik chybějících šroubů s čoučkovitou hlavou. Její kovová konstrukce byla nejprve kompletně zbavena všech ulpělých nečistot a prachových

částic. Při restaurování lafetace kulometu spojené se stanovištěm střelce se dbalo na to, aby zůstala zachována původní černá laková úprava.

Veškeré vnitřní části, které nebyly ošetřeny lakem, se stabilizovaly tanátovacím prostředkem. Na sedačku střelce a její opěrku zad z hnědé usně byl postupně ve dvou vrstvách aplikován tukovač na přírodní bázi včelího vosku, který nezabarvuje povrch předmětu. Zasklení věže zůstalo původní, proběhlo pouze jeho očištění speciálním roztokem.

Pro vystavení v nové expozici Armádního muzea Žižkov bylo rozhodnuto využít původní stojan, který byl opatřen novým nátěrem a doplněn textilní napodobeninou ocelových lanek tak, aby bylo zamezeno vstupu do vnitřní části konstrukce.

Na výsledek této práce se můžete podívat v expozici **Československo 1918-1938** v Armádním muzeu Žižkov.

Miroslav Khol, Jindřich Zimák

Další příspěvky o práci našich restaurátorů si můžete přečíst v rubrice Z RESTAURÁTORSKÝCH DÍLEN

Staňte se předplatitelem časopisu Historie a vojenství, kde vychází tyto články. Je to jediné české specializované vědecké a recenzované periodikum z oblasti vojenské historie. Vychází 4x ročně. Roční předplatné stojí 370 Kč. Jak na ně se dozvíte na tomto odkazu

Můžete také odebírat náš newsletter, z nějž se dozvíte aktuální informace o dění ve Vojenském historickém ústavu Praha a jeho expozicích.

Přihlaste se vyplněním e-mailu na tomto odkazu

<https://www.vhu.cz/z-restauratorskych-dilen-restaurovani-strelecke-veze-letounu-s-50>